

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบความ มีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้แก่ผู้วิจัย ชุมชนและสถานศึกษา โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือ การสนทนากลุ่มและแบบสัมภาษณ์ ระดับลึก อันมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. รากฐานความเป็นมาของชุมชน

1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

จากการบอกเล่าของผู้อาวุโส อายุประมาณ 91 ปี เล่าว่าเมื่อประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองทหารญี่ปุ่นขึ้นบกที่ชายหาดหน้าตลาดเขาน้อย เพื่อผ่านไปยังประเทศ ที่สามคือเวียดนาม หลังจากนั้นก็มีครอบครัวตระกูลมะประสิทธิ์ สองครอบครัวเป็นพี่น้องกัน ได้อพยพ จากบ้านปากบางสะกอม (ปัจจุบัน หมู่ที่ 2 ตำบลสะกอม) เพื่อหาที่ทำมาหากิน จึงเห็นว่าที่ดินที่นี้ว่างเปล่ายังไม่มีเจ้าของ จึงได้มาจับจองที่ดินเป็นของตนเองโดยการซื้อ ว่าจะเอาตรงไหนเพียงใด ในขณะที่ดินยังเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ไม่มีใครกล้าเข้ามาในเขตนี้เนื่องจากมีสัตว์ป่า คุร่าย เช่น เสือ หมี สิงโต เป็นต้น จากการบอกว่า ครั้งหนึ่งมีคนหลงป่าเข้าไปหลงทางที่เชิงเขา (ปัจจุบันคือเขตอนุรักษ์เขาชะง่าง-แหลมขาม) ถูกเสือกักร้องขอความช่วยเหลือแต่ก็ไม่มีใครกล้าเข้าไปช่วยทั้ง ๆ ที่ร้องเสียงดังมาก ด้วยความเจ็บปวดและตกใจมากในขณะที่ถูกเสือกัดที่ลำตัว ดิ้นคลาปาก จนในที่สุดก็สิ้นใจตาย คาปากเสือ และตกเป็นอาหารเสือในตอนนั้น ต่อมาประมาณ พ.ศ.2519 มีชาวบ้านอพยพมาเพิ่มอีกประมาณ 23 หลังคาเรือน สาเหตุเนื่องมาจากเรือล่มมาประกอบอาชีพสานเสื่อกระจูดขาย (เสื่อกก) และทำการประมง เนื่องจากอยู่ติดทะเลเมื่อชาวบ้านเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงมีความคิดที่จะสร้างมัสยิดเพื่อเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาอิสลาม ชาวบ้านที่อพยพมาเพิ่มส่วนใหญ่มาจากบ้านบ่ออิฐ อำเภอเมือง บ้านปากบางนาทับ อำเภอนะงะ จังหวัดสงขลา โดยการชักชวนกันมาเนื่องจากเป็นเครือญาติกันและอยู่ใกล้กัน การทำมาหากิน

สมัยนั้นมีการประมงแล้วนำอาหารทะเลไปแลกกับข้าวสาร พริกเกลือ จากตำบลเกาะสะบ้า อำเภอกะเปอร์ และยังขึ้นรถไฟไปขายที่อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา เนื่องจากที่นี่ไม่มีการค้าขายเพราะประชาชนมีน้อย ไม่รู้จะขายใคร เมื่อมีการก่อสร้างมัสยิด ซึ่งนำโดยผู้ที่ชาวบ้านให้ความนับถือ และผู้นำชุมชน ในสมัยนั้น ในเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่เศษ แต่ยังคงขุดบประมาณในการก่อสร้างจึงมีการเรียไรจากชาวบ้าน หลังจากมีมัสยิดแล้วชาวบ้านยังมองว่าคนในชุมชน ไม่มีการศึกษาหรือมีก็ต้องไปเรียนที่โรงเรียนบ้านพรุหลุมพีหรือโรงเรียนบ้านปากบางสะกอม ทำให้การเดินทางไกลประมาณ 3 กิโลเมตร ทำให้นักเรียนไม่ปลอดภัย หรือที่เดินทางไป ก็มีปัญหาไปไม่ถึงโรงเรียนบ้าง

ชุมชนบ้านเขาน้อยเดิมมีชื่อว่า บูกะกะจิ เป็นภาษามลายู หมายถึง ภูเขาสูงเล็ก ๆ ซึ่งตั้งอยู่หลังหมู่บ้านเขาน้อย แต่พอหลังจากสร้างโรงเรียนแล้วจึงเปลี่ยนชื่อเป็นเขาน้อยโดยหมวดการศึกษาสงขลา ในตอนนั้นเป็นผู้ตั้งให้ซึ่งยังความหมายเดิม สาเหตุที่เปลี่ยนชื่อเนื่องจากบูกะกะจิ คนทั่วไปมักเรียกเป็นบูกะกะกะ เรียกกยาก ชุมชนบ้านเขาน้อยประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านเขาน้อยกับบ้านบางพังกา โดยมีคลองบางพังกา เป็นเขตกั้นระหว่างหมู่บ้านเริ่มมีการแยกหมู่บ้านเขาน้อยออกจากบ้านพรุหลุมพี นับตั้งแต่มีการประชุมกรรมการสภาตำบลสะกอม ครั้งที่ 2/2539 ในวันพุธที่ 26 มีนาคม 2539 ณ ห้องประชุมที่ทำการสภาตำบลสะกอม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 20 คน โดยมีนายเฉลิมชัย เจริญชล ประธานสภาตำบลสะกอมเป็นประธาน เรื่อง การจัดตั้งหมู่บ้านเขาน้อย แยกจากหมู่ที่ 4 บ้านพรุหลุมพี เป็นหมู่ที่ 8 บ้านเขาน้อย เนื่องจากกลุ่มบ้านเขาน้อย เป็นกลุ่มที่มีความหนาแน่นพอประมาณ ราษฎรอาศัยอยู่ประมาณ 59 ครัวเรือน ราษฎร 354 คน อยู่ในเขตการปกครองของหมู่ที่ 4 บ้านพรุหลุมพี อยู่ห่างจากบ้านพรุหลุมพี ประมาณ 5 กิโลเมตร ทำให้ราษฎรหมู่บ้านดังกล่าว เดินทางไปติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นก็ไม่สามารถระงับเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้งจะนั้นสภาตำบลสะกอม จึงได้ทำการประชุมกันและมีมติร่วมกันเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2539 ให้ทำการแยกเขาน้อย โดยจัดตั้งเป็นหมู่ที่ 8 บ้านเขาน้อย ซึ่งแยกจากหมู่ที่ 4 บ้านพรุหลุมพี (เดิม) โดยมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการเสนออำเภอพิจารณา เหตุผลที่จัดตั้งหมู่บ้านใหม่เนื่องจากอยู่ห่างไกลจากที่ทำการผู้ใหญ่บ้านยากต่อการปกครองและที่สำคัญชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันว่าสามารถปกครองตนเองได้ จึงมีมติอนุมัติให้ดำเนินการตามความต้องการของชาวบ้าน ชุมชนบ้านเขาน้อยมีเนื้อที่ 3,800 ไร่ มีบ้านเรือน 88 หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้น 549 คน ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทยและมีตลาดเป็นของตนเองการคมนาคมสะดวก ทั้งทางรถยนต์และทางเรือ ทิศใต้ติดต่อบ้านกรงอิดำ ตำบลเกาะสะบ้าถึงสันเขามูเราะะ ทิศเหนือติดต่อกับบ้านบางพังกา ทิศตะวันตกติดต่อบ้านพรุหลุมพี ตำบลสะกอม

ตั้งแต่ พ.ศ.2539 เริ่มแยกหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน นายอาชี หมดเจริญ เป็นผู้ใหญ่บ้าน และนายรอหมาน หนี เป็นโต๊ะอิหม่ามประจำหมู่บ้าน สถานที่สำคัญในหมู่บ้านได้แก่ ศาลา อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) มัสยิดและสถานศึกษา อาชีพที่สำคัญในชุมชนคือทำสวน ร้อยละ 36 ค้าขายร้อยละ 30 ประมงร้อยละ 24 และรับจ้างร้อยละ 10 ในหมู่บ้านมีกลุ่มพลังมวลชน ที่แสดงความสามัคคี คือกลุ่มประมง กลุ่มแดงโม กลุ่มน้ำยาง ระดับการศึกษาร้อยละ 70 ระดับชั้นประถมศึกษาร้อยละ 20 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 9 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 1 ระดับอนุปริญญา ประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญ ได้แก่ วันเมาลิด ซึ่งจะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการระลึกทำนบปีมุฮัมมัด พระบรมศาสดา วันฮารีลาฮอ และการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ตั้งแต่มีการแยกหมู่บ้านเขาน้อย การปกครองภายในหมู่บ้านเป็นไปอย่างสงบ เรียบร้อย

1.2 ระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชน

1.2.1 ระบบความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ

ในอดีตชุมชนบ้านเขาน้อยประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากที่ต่างถิ่น เช่น ตำบลนาทับอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และตำบลเกาะแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และบางส่วนจากจังหวัดปัตตานี อพยพมาเพื่อประกอบอาชีพชั่วคราวและในที่สุดก็มาอยู่อย่างถาวร โดยมีการชักชวนกันต่อ ๆ มาในระหว่างญาติ จากการสัมภาษณ์ระดับลึกของผู้วิจัยพบว่ามี ความสัมพันธ์กันบางครอบครัวเมื่อลูกโตพร้อมจะมีครอบครัว พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่จะต้องมี หน้าที่จัดหาคู่ครองให้โดยมีความเชื่อว่าการแต่งงานจะประสบผลสำเร็จในชีวิตได้ ผู้ใหญ่จะต้อง เป็นผู้เลือกคู่ครองให้จึงจะมีความรักความผูกพัน เพราะผู้ใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า แต่สภาพ ความจริงไม่ปรากฏเช่นนั้นเพราะการที่ผู้ใหญ่ต้องการให้ลูกหลานของตนเอง แต่งงานกับบุคคลที่ ตนเองพอใจเป็นการคิดกัน ไม่ให้มีอิสระในการเลือกคู่ครอง ชุมชนบ้านเขาน้อยเป็นชุมชนที่ เข้มแข็งสังเกตได้จากการช่วยเหลือซึ่งกันและในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ เป็นต้น หรือมีกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน แต่ละครอบครัวจะช่วยเหลือกันโดยถือ เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเช่นนั้น เพราะทุกคนมองว่าเป็นญาติพี่น้องต้องช่วยเหลือกัน ถ้าไม่มาช่วย จะถูกลงโทษทางสังคมคือเมื่อตนเองเดือดร้อนหรือจัดงานพิธีต่าง ๆ จะไม่มีคนอื่นมาช่วยเหลือ

1.2.2 ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน

จากการบอกเล่า ของผู้อาวุโส อายุประมาณ 65 ปี เล่าว่าในชุมชนบ้านเขาน้อย นอกจากจะมีความสัมพันธ์ในเครือญาติ แล้วยังมีความผูกพันกันระหว่างเพื่อนที่มาจากต่าง ถิ่น แล้วอพยพมาประกอบอาชีพในที่เดียวกัน โดยเชื่อว่าการมีเพื่อนมากทำให้มีความปลอดภัยมาก เนื่องจากแต่ก่อนบ้านเขาน้อยเป็นที่รกร้างว่างเปล่า ต้องมาบุกเบิกทำมาหากิน ต้องเสี่ยงกับอันตราย

ทั้งทางน้ำและทางบก เพราะมีโจรสลัด การมีเพื่อนจึงถือเป็นเรื่องจำเป็นจึงมีการชักชวนเพื่อนมาร่วมทำมาหากินโดยการแบ่งที่ทำกินให้เปล่า ๆ หรือถ้าซื้อก็ซื้อในราคาถูกเป็นพิเศษ เพื่อต้องการเพื่อนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในอดีตมีประชากรน้อยบริเวณที่ทำมาหากินมีมาก การทำงานร่วมกันหรือประกอบอาชีพด้วยกันก่อให้เกิดความผูกพัน เสมือนญาติพี่น้องได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขและเห็นอกเห็นใจกัน มีอะไรก็แบ่งปันจนบางครั้งรอบครัวเมื่อมีลูกก็ให้ลูกแต่งงานกัน ต่อมาเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ก็มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวซึ่งประกอบด้วยกลุ่มแม่บ้านทำปลาหนึ่ง ที่ก่อตั้งขึ้น โดยการแนะนำของเกษตรอำเภอเทพาเพื่อให้ทำเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้ว เนื่องจากสมาชิกไปประกอบอาชีพอื่นที่มีรายได้มากกว่านี้ เช่น ค้าขาย ปลูกยาง ไร่ นอกจากนั้นยังมีกลุ่มน้ำยางเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมากที่สุด เนื่องจากก่อตั้งขึ้นด้วยความสมัครใจของสมาชิก ซึ่งเริ่มต้นโดยการไปศึกษาดูงานจากบ้านไม้เรียง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เห็นตัวอย่างในการทำงานแล้วนำมาปรึกษากันในกลุ่มชาวบ้านที่มีอาชีพกรีดยาง เมื่อได้รับความสนใจจากสมาชิกจึงได้ก่อตั้งกลุ่มน้ำยางขึ้น มีนายสุรเชษฐ์ หมั่นเจริญ เป็นประธานกรรมการ แล้วร่วมกันตั้งกฎเกณฑ์ในการรวมหุ้น โดยนำหลักการบริหารสหกรณ์ เข้ามาใช้ในการดำเนินการไม่จำกัดสมาชิกแต่สมาชิกทุกคนถือหุ้นได้ไม่เกิน 3 หุ้น หุ้นละ 1,000 บาท มีการปันผลกันทุก ๆ 6 เดือน จากการบอกเล่าของสมาชิกกลุ่มน้ำยาง ทุกคนพอใจในการทำงานของกลุ่ม เนื่องจากมีผลกำไรเป็นที่น่าพอใจ ส่วนปัญหาที่พบในการทำงานของกลุ่มน้ำยาง คือสมาชิกบางคนไม่มีความซื่อสัตย์ จากการบอกเล่าของสมาชิกคนหนึ่งเล่าว่ามีคนเอาน้ำผสมในน้ำยางเพื่อให้ได้น้ำยางมาก ๆ แล้วนำมาขาย ทำให้น้ำยางขาดคุณภาพหรือเกรดต่ำกว่าที่ควรจะเป็นเมื่อนำไปขายทำให้ราคาตกต่ำ

1.3 การก่อตั้งโรงเรียน

จากการบอกเล่าของคนที่อาวุโส อายุประมาณ 91 ปี ว่าเดิมบ้านเขาน้อยไม่มีโรงเรียน เนื่องจากหมู่บ้านที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ นักเรียนต้องไปเรียนที่โรงเรียนบ้านพรุหลุมพี หมู่ที่ 4 ตำบลสะกอม ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านเขาน้อยประมาณ 5 กิโลเมตร นักเรียนบางส่วนไปเรียนที่โรงเรียนบ้านปากบางสะกอม ระยะทาง 4 กิโลเมตร หมู่ที่ 2 ตำบลสะกอม อำเภอเทพา ปรากฏว่านักเรียนส่วนใหญ่ไปไม่ถึงโรงเรียนเนื่องจากต้องเดินทางด้วยเท้า บางคนก็ไปไม่ถึงโรงเรียน เพราะไม่มีถนนที่สะดวกในการเดินทางต้องเดินตามทางที่ชาวบ้านใช้สัญจรไปมา หรือทางที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ทำให้ผลการเรียนของนักเรียนตกต่ำ ชาวบ้านจึงเกิดความตระหนักถึงการศึกษาลูกหลานที่ได้ไม่เต็มที่ จึงไปปรึกษากับหมวดการศึกษาสงขลาเพื่อขอจัดตั้งโรงเรียน จึงได้รับคำตอบจากท่านว่าจะหาครูให้และให้ชาวบ้านหาที่สำหรับก่อสร้างโรงเรียนโดยให้สร้างอาคารชั่วคราวไปก่อน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้อาวุโสว่า “ผมหาที่แก่หาครู ถึงแก่บอกว่าจะครู ได้แล้ว

ถึงหาที่ ผมก็เลยเข้าไปหาซื้อ เขาก็เลยให้เลย ให้ที่ราคาไม่มาก” จนกว่าจะได้งบประมาณจากราชการ หลังจากนั้นชาวบ้านจึงรวมตัวกันไปปรึกษากับนายมะเส็น มะประสิทธิ์ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีที่ดินจำนวนมากและเหมาะสมในการก่อสร้างโรงเรียน หลังจากคุยแล้วก็ได้คำตอบว่ายอมยกที่ดินให้แต่ต้องซื้อที่ดินจำนวน 6 ไร่ 67 ตารางวาตามที่เจ้าเสนอในราคา 3,000 บาท ชาวบ้านจึงประชุมกันเพื่อหาวิธีการในการหาเงินมาเพื่อซื้อที่ดินดังกล่าว ตามที่เจ้าของเสนอ หลังจากการประชุมก็ได้มีมติว่า ให้เรียไร และนำหนังตะลุงมาเล่น เพื่อขอบริจาคเงินจากชาวบ้านเขาบ่อยและบริเวณใกล้เคียง หลังจากเรียไรและบริจาคจากการนำหนังตะลุงมาขายแล้ว ปรากฏว่าเงินยังไม่ครบ 3,000 บาท แกนนำหมู่บ้านจึงออกเรียไรจากผู้มีรายได้มากตามท้องถิ่นอื่นที่รู้จัก จนได้เงินครบตามจำนวนที่ต้องการ เมื่อเสร็จสิ้นการจัดซื้อที่ดินแล้ว จึงรวมตัวกันไปตัดไม้จากเขาขวาง (เขาปะซ่าง) และบ้านกรงอีดำแล้วช่วยกันลากมา เพื่อนำมาทำเสาและหลังคาอาคารเรียนชั่วคราว แล้วนำไปจากมาทำหลังคาเรียนได้จำนวน 3 หลัง หลังจากได้อาคารเรียนแล้วก็เกิดปัญหาอีกเนื่องจากมีนักเรียน 12 คน นักเรียนน้อยเกินไป ไม่คุ้มกับการนำครูมาสอน ชาวบ้านจึงเสนอว่าให้ไปหานักเรียนเพิ่ม จึงได้ให้ทุกคนไปเชิญชวนคนที่รู้จักย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มเพื่อให้นักเรียนเพิ่มขึ้น มิฉะนั้นโรงเรียนจะถูกยุบไปรวมกับโรงเรียนบ้านม่วงถ้ำ หมู่ที่ 5 เพราะไม่มีครูมาสอน ชาวบ้านจึงไม่ยอมแล้วช่วยกันแก้ปัญหาหลังจากทำการเปิดสอนได้ประมาณ 1 ปี ต่อมาเมื่อสร้างอาคารเสร็จ ก็มีการจัดงานเปิดโรงเรียนเพื่อหารายได้เพิ่ม หลังจากเสร็จงานเงินเหลือ 1,000 บาท จึงนำมาสร้างบ่อน้ำหลังโรงเรียน

1.4 ความสัมพันธ์ภายในโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านเขาน้อยมีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 95 คน เป็นนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 21 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 74 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูประจำการ จำนวน 3 คน ครูอัตราจ้างรายเดือน จำนวน 5 คน วิทยากรอิสลามศึกษา จำนวน 1 คน พนักงานสถานศึกษา จำนวน 2 คน และอัตราจ้างรายเดือน จำนวน 1 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 9 คน เป็นผู้สนับสนุนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนบ้านเขาน้อย บริหารงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและบุคลากรในสถานศึกษา แบ่งเป็นการบริหารงานเป็น 4 กลุ่มงาน อันได้แก่ กลุ่มงานบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของโรงเรียน มีหน้าที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดทำโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน ให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด กลุ่มงานบริหารงานงบประมาณมีหน้าที่บริหารงบประมาณที่ได้รับจัดสรรของสถานศึกษา อันได้แก่ การจัดซื้อจัดจ้าง และการควบคุมการใช้จ่ายของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนให้มากที่สุด กลุ่มงานบริหารงานบุคคล มีหน้าที่ในการบริหาร

บุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน และชุมชน โดยการพัฒนาบุคลากรให้ได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวง ศึกษาธิการกำหนดกลุ่มงาน บริหารงานทั่วไป มีหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไปกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในและนอก สถานศึกษา เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล มากที่สุดจนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วไป

2. สภาพการเรียนรู้ในชุมชน

2.1 สถานที่สำคัญในการดำรงชีวิต

2.1.1 ตลาดเขาน้อย ตั้งขึ้นประมาณปี พ.ศ.2537 จากการบอกเล่าของคนในชุมชน เล่าว่ามีชาวบ้านปลูกแตงโมเพื่อไว้กินแต่มีจำนวนมาก เหลือกินจึงนำมาวางขายที่ริมถนนเอเชีย สายหาดใหญ่-ปัตตานี ซึ่งเป็นทางผ่านยังจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ปรากฏว่ามีรถที่ผ่าน ไปมาจอดซื้อ เนื่องจากเห็นว่าแตงโมสดมีรสชาติดีหวานกรอบ ต่อมาเมื่อขายได้ก็มีชาวบ้านคน อื่น ๆ นำสินค้าในชุมชนมาวางขายเพิ่มขึ้นจากการนั่งขายเพียงสองสามคนก็มาขายเพิ่มขึ้นมาก ทุกวัน โดยทำเป็นเพิงมุงหลังคาด้วยใบมะพร้าวและมีการเก็บค่าหัวตลาดวันละ 5 บาท โดยผู้ที่ รับผิดชอบดูแลความสะอาดเรียบร้อยของตลาด เนื่องจากที่ดินบริเวณนี้เป็นของเจ้าแก้งจังหวัด ปัตตานี ปัจจุบันตลาดเขาน้อยเป็นที่เซ็ดหน้าชูตาของชุมชนบ้านเขาน้อยและตำบลสะกอม เนื่องจากบุคคลทั่วไปรู้จักดีเพราะมีสินค้าบริโภคครบตามความจำเป็นในชีวิตประจำวันของชุมชน นอกจากนี้จะเป็นตลาดที่ขายของจำเป็นแล้วยังเป็นที่ขายส่งแตงโมที่มีตลอดปี เนื่องจากชาวบ้านจะ ปลูกขายตลอดปี ดังนั้นจึงมีคนกล่าวว่าคนเขาน้อยไม่มีทางจนถ้าขยันเนื่องจากมีตลาดขายสินค้า เกษตรเป็นของตนเองและยังประกอบอาชีพประมง กรีดยางพาราด้วย เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับ ชายทะเล ที่ราบและภูเขาที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก การคมนาคมสะดวก

2.1.2 มัสยิดเขาน้อย ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านเขาน้อย เป็นสถานที่ประกอบพิธีทาง ศาสนาอิสลามเนื่องจากชุมชนบ้านเขาน้อยมีประชาชนทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม มัสยิดเขาน้อย ตั้งขึ้นพร้อมกับหมู่บ้านเขาน้อย เนื่องจากชาวบ้านต้องการมีเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ปัจจุบันมีเนื้อที่ ประมาณ 6 ไร่ ก่อตั้งขึ้นโดยการร่วมมือของชาวบ้านนอกจากเป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนาแล้ว ยังเป็นสถานที่สอนภาษาอาหรับให้กับบุตรหลานในชุมชนทุก ๆ คน ในวันเสาร์ วันอาทิตย์ โดยมี โต๊ะอิหม่ามเป็นผู้สอน และผู้ที่ชาวบ้านให้ความไว้วางใจอบรมสั่งสอน

2.2 หน่วยงานราชการภายในชุมชน

2.2.1 เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (เขาปะช้าง-แหลมขาม) เป็นสถานที่ราชการ สำนักงานป่าไม้มีหน้าที่ดูแลและคุ้มครองป่าและสัตว์ป่ามีเนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่ ตั้งอยู่ระหว่าง หมู่บ้านบางพังกากับหมู่บ้านปากบางสะกอม โดยมีเจ้าหน้าที่จากกรมป่าไม้มาตั้งสำนักงาน นอกจากจะให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าและป่าไม้แล้ว ยังเป็นสถานที่เหมาะในการชมป่าและใช้เป็นสถานที่ในการเข้าค่ายพักแรมของกองลูกเสือและเนตรนารี แต่สภาพปัจจุบันทางราชการไม่อนุญาตให้มีการพักค้างคืนเนื่องจากเกรงว่าจะไม่ปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สิน

2.2.2 สถานีบริหารและส่งเสริมวิชาการชุมชนเทพา ตั้งอยู่ตรงข้ามกับเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (เขาปะช้าง-แหลมขาม) ติดกับชายหาดเขาน้อย เป็นหน่วยงานย่อยของมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีเนื้อที่ประมาณ 30 ไร่ มีหน้าที่ให้บริการชุมชนในด้านงาน อาชีพ เช่น การทำขนม การจัดดอกไม้สด และการงานประดิษฐ์ต่าง ๆ นอกจากนี้สถานีและส่งเสริมวิชาการชุมชนเทพา ยังเป็นศูนย์กลางในการจัดงานต่าง ๆ ของชุมชน เช่น วันเด็กแห่งชาติ วันสงกรานต์ วันแม่ลิก เป็นต้น ปัจจุบัน นายเจ๊ะอูเซ็ง อาลีอิสเฮาะ เป็นหัวหน้าสถานี

3. การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียน

การวิเคราะห์นี้เพื่อชี้ให้เห็นเป้าหมายของการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียน โดยมีเป้าหมายร่วมกันดังนี้คือ

3.1 เป้าหมายของการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียน

การพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนให้ได้ผลที่ชัดเจนร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชนควรที่เป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันเป็นเป้าหมายที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึก และการจัดกลุ่มสนทนาระหว่างสถานศึกษากับชุมชน พอจะสรุปได้ว่าชุมชนและสถานศึกษามีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยดังนี้

3.1.1 เป้าหมายที่ให้ความสำคัญกับความมีวินัยในชีวิตประจำวัน

เป้าหมายการให้ความสำคัญกับความมีวินัยในชีวิตประจำวันเป็นเป้าหมายหลักในการนำนักเรียนที่เป็นเยาวชนที่เปรียบเสมือนผ้าขาวที่รอรับการแต่งเติม ไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่าชุมชนและสถานศึกษามีความกังวลในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของนักเรียนพบว่านักเรียนขาดสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชนว่า “เด็กสมัยนี้ไม่เหมือนเด็กสมัยก่อนพูดจากับผู้ใหญ่

ไม่น่าฟัง” นอกจากนี้ยังขาดความสำนึกในหน้าที่ของตนเอง เช่น ตื่นเช้ามาควรปฏิบัติตนอย่างไร ทำไมจึงต้องปฏิบัติเช่นนั้น

3.1.2 เป้าหมายที่ให้ความสำคัญกับความมีวินัยที่ผสมผสานกับหลักปฏิบัติ

ทางศาสนา

จากการที่ชุมชนบ้านเขาน้อยมีการตั้งถิ่นฐานถาวรอยู่ในพื้นที่อาศัยในปัจจุบันนี้ตลอดมาเป็นเวลานาน ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชน มีแบบแผนที่ค่อนข้างมั่นคงเป็นวิถีชีวิตแบบไทยมุสลิมทั่วไป มีการยึดมั่นสถาบันทางศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชน และการเชื่อมโยงสถาบันทางศาสนา คือ มัสยิด กับสถาบันทางการศึกษา คือ สถานศึกษา ให้ความสำคัญสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเหตุการณ์การสร้างโรงเรียนศึกษาว่า โรงเรียนตั้งขึ้นครั้งแรกโดยการสร้างอาคารชั่วคราว มีผู้ที่ชุมชนให้ความสำคัญนับถือดูแล ให้การสนับสนุนจนมีการขยายตัวของโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนมากขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนมองเห็นความสำคัญของสถานศึกษาและให้ความร่วมมือสนับสนุนการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียน ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ทำให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นสถานศึกษาที่สำคัญที่สุดของชุมชน จึงมีอิทธิพลต่อการจูงใจให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งทางสถานศึกษาพยายามจัดกิจกรรมเหล่านี้ให้สัมพันธ์กับกิจกรรมทางศาสนา การเชิญโต๊ะอิหม่ามมาร่วมกันทำบุญที่สถานศึกษาหรือการที่สถานศึกษาจัดกิจกรรมวันสำคัญ เช่น วันแม่ วันพ่อ โดยมีพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลัก และในการจัดงานสำคัญของโรงเรียนก็เปิดโอกาสที่จะให้คนมาทำบุญผ่านพิธีกรรมทางศาสนาให้มากขึ้น

นอกจากนี้การที่ชุมชนมีที่ตั้งอย่างถาวรสืบเนื่องกันมายาวนานทำให้คนที่ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจในการปกครองชุมชนสูง สามารถแนะนำความคิดและการปฏิบัติของคนในชุมชนได้ เมื่อการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนเห็นว่าสิ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติ ดังนั้น เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ผู้นำชุมชนก็จะระดมคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมงานทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้มีจำนวนคนที่มาร่วมงานมากจึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในลักษณะที่ถูกระดมให้มาร่วมงานหรือมาร่วมงานโดยเป็นคนช่วยงานมากกว่าจะแสดงบทบาทอย่างสำคัญให้ความร่วมมือและให้การสนับสนุน

การให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยที่ผสมผสานกับหลักปฏิบัติทางศาสนา เป็นการสอดแทรกหลักการปฏิบัติให้กลมกลืนกับหลักศาสนา เพื่อให้ให้นักเรียนได้ยึดปฏิบัติโดยไม่ได้คิดว่าเป็นเรื่องใหม่ด้วยการให้คนในชุมชนปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติเฉพาะในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3.1.3 เป้าหมายการให้ความสำคัญกับความมีวินัยในสถานศึกษา

เป้าหมายการให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยของนักเรียนในสถานศึกษาคือ ปลูกฝังค่านิยมของบุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการดำเนินงานของสถานศึกษาวิธีการทำงานของบุคลากรเป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการและแบบแผนการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะจากการศึกษาพบว่า บุคลากรทางการศึกษานับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญของการเป็นครูที่ดี เช่น มีความตั้งใจในการสอนทำให้บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมกับการทำงานของครูเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะเพื่อร่วมปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน โดยครูประพฤติตนให้เป็นอย่างแก่นักเรียนในทุก ๆ ด้าน เช่น ในตอนเช้าเมื่อครูพบกันก็ให้ทำความเคารพกันด้วยการไหว้สำหรับครูที่นับถือศาสนาพุทธ และทำความเคารพแบบวิถีอิสลามสำหรับครูที่นับถือศาสนาอิสลาม และให้มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกวิชา

3.1.4 เป้าหมายการให้ความสำคัญกับความมีวินัยในชุมชนและสังคม

ในชุมชนบ้านเขาน้อย มีการจัดการกลุ่มทางสังคมอย่างเห็นได้ชัดโดยใช้เกณฑ์ของการมีอำนาจในการปกครองชุมชน คือ กลุ่มคนที่เป็นผู้นำที่ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองชุมชนสูง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าของธุรกิจขนาดย่อม และกลุ่มผู้ปฏิบัติในชุมชนที่เป็นกลุ่มที่ไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ ในชุมชน ได้แก่ ประชาชนทั่วไป กลุ่มคนทางสังคมของคนในชุมชนบ้านเขาน้อย จึงค่อนข้างจะมีโครงสร้างชัดเจน กลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติของชุมชน มีโอกาสที่จะเลื่อนสถานะทางสังคมให้สูงขึ้นได้น้อย เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่เป็นกลุ่มผู้นำทางสังคม จะมีการสืบทอดอำนาจกันในกลุ่มเครือญาติ และการที่ครอบครัวของคนในชุมชนนี้ส่วนมากเป็นครอบครัวขยายทำให้มีบุคคลที่มีโอกาสที่จะสืบทอดอำนาจมาก ดังนั้น คนในชุมชนกลุ่มใดที่มีสถานะเป็นผู้ถูกปกครองหรือผู้ปกครอง ก็จะคงสถานะนั้นตลอดมา ทำให้สภาพทั่วไปของการดำรงชีวิตในชุมชนที่มีต่อการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนลดน้อยลง แม้จะพบว่า คนในชุมชนมาร่วมในกิจกรรมการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียน ในรูปกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนก็ตาม พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่จะมาร่วมกิจกรรมของชุมชนเป็นจำนวนมาก บุคคลใดศรัทธาสถานศึกษาก็จะมาร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

เป้าหมายการให้ความสำคัญกับความมีวินัยในชุมชนและสังคมเป็นเป้าหมายที่คนส่วนมากในชุมชนต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทางที่สร้างสรรค์ เช่น การแต่งกายที่เหมาะสมกับวัย เหมาะสมกับหลักศาสนาและวิถีชีวิต การพูดจาที่สุภาพ มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ไม่ปฏิบัติตามค่านิยมที่ผิด ๆ เป็นต้น

3.2 กระบวนการในการพัฒนารูปแบบความมีวินัย

กระบวนการในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยเป็นกระบวนการสร้างรูปแบบความมีวินัยโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถานที่และชุมชน ซึ่งจัดเป็นกระบวนการอย่างหนึ่ง ที่ทางสังคมเพราะเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดำเนินมา ดำรงอยู่และกำลังดำเนินต่อไปอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่องกัน ภายใต้เงื่อนไขที่เป็นบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องในช่วงนั้น ๆ และเมื่อจบกระบวนการที่ดำเนินอยู่แล้ว หากมีเงื่อนไขที่เหมาะสมกับกระบวนการดังกล่าว ก็จะเกิดขึ้นและดำเนินต่อไป โดยที่กระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจคาดทำนายได้ว่า ในเงื่อนไขเดียวกันและในบริบทที่เหมือนกันกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นไปเหมือนหรือแตกต่างไปจากเดิม เพราะรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับลักษณะและเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมหลายประการ เช่น เงื่อนไขที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจการเมืองและสถานศึกษา ของชุมชน แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน ในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของชุมชนบ้านเขาน้อย ในรายละเอียดของบริบทและเงื่อนไขที่เป็นสภาพแวดล้อมที่กล่าวมาภายใต้ลักษณะการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนรวมทั้งบริบทที่เกี่ยวข้องพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสถานศึกษาและชุมชนร่วมกันดำเนินการ

3.2.1 การพัฒนาความมีวินัยในชีวิตประจำวัน ผ่านการอบรมบ่มเพาะโดยครอบครัว

จากการรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาสรุปการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนในชีวิตประจำวันโดยผ่านการอบรมบ่มเพาะของครอบครัว จากรากฐานความเป็นมาของชุมชนบ้านเขาน้อย เป็นชุมชนชนบท นับถือศาสนาอิสลาม มีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ให้ความสำคัญของการปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบวินัยมากนัก เนื่องประชาชนส่วนใหญ่แต่งงานเมื่ออายุยังน้อยความละเอียดรอบคอบในการดำรงชีวิตจึงมีน้อย และพบว่าผู้ปกครองบางคนไม่เห็นความสำคัญของระเบียบวินัยไม่ให้ความร่วมมือ หรือบางคนก็ให้ความร่วมมือน้อย ดังคำกล่าวของผู้นำชุมชนว่า “ผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญของระเบียบวินัยเพราะตนเองก็ไม่มีระเบียบวินัย จึงทำให้เด็กขาดระเบียบวินัย” ดังนั้นวิธีหนึ่งที่สร้างระเบียบวินัยได้ ก็คือการสร้างกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ทำร่วมกันเพื่อฝึกให้เห็นผลของการมีระเบียบวินัย แล้วนำไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ ระเบียบ

วินัยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จะต้องมีการฝึกฝนมาตั้งแต่สถาบันครอบครัว จนเกิดความเคยชินจากการสัมผัสระดับลึกจากเยาวชนที่เป็นวัยรุ่น พบว่านักเรียนที่มีระเบียบวินัยในตนเองหรือระเบียบวินัยในชุมชนและสังคมมักมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ ญาติพี่น้องมีระเบียบวินัย เพราะหากนักเรียนเหล่านั้นไม่มีระเบียบวินัยก็จะถูกตำหนิจากญาติพี่น้อง หากนักเรียนคนใดขาดระเบียบวินัยมาจากครอบครัว เช่น วินัยในการกิน วินัยในการแต่งกาย วินัยในการทิ้งขยะก็จะยากแก่การปรับพฤติกรรมเนื่องจากพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมถาวรแล้วเพราะปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันที่บ้าน พอมาสู่สังคมภายนอกก็จะปฏิบัติเช่นนั้นอีกหากไม่มีใครเห็นหรือคอยตักเตือนอยู่ นักเรียนที่มีพฤติกรรมเช่นนี้จำนวนมากมาจากครอบครัวที่แตกแยก ขาดการดูแลอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ เช่น บางคนอาศัยอยู่กับย่า ย่าก็ต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง และยังคงเลี้ยงหลานที่พ่อแม่นำมาฝากเลี้ยงไว้โดยไม่มาเลี้ยงดูเลย นี่ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เป็นแก๊งปัญหา ของนักเรียน

3.2.2 การพัฒนาความมีวินัยผ่านคำสอนและหลักปฏิบัติทางศาสนา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าชุมชนบ้านเขาน้อยเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ประชาชนมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายไม่ฟิสิกัลเรื่องระเบียบวินัย ดังนั้นในสภาพทั่วไปโดยรวมของชุมชนจึงดูไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยมากนัก เช่น นักเรียนบางคนมักจะไม่สวมรองเท้าเมื่อมาถึงบ้าน แต่จะสวมรองเท้าเมื่อแต่งตัวไปโรงเรียน เพราะที่โรงเรียนมีครูคอยกำชับและดูแลความเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลาแล้วครูจะว่า แต่พอกลับมาถึงบ้านก็ถอด และยังไม่เก็บให้เรียบร้อยอีกด้วย เนื่องจากที่บ้านไม่มีใครคอยเตือน ดังนั้นการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนอีกวิธีหนึ่งก็นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่สถานศึกษา และชุมชนต้องการคือการสอดแทรกไปในคำสอนทางศาสนาที่นักเรียนนับถือ โดยครูที่สอนศาสนาหรือวิทยากรอิสลามศึกษาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านศาสนาไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการให้นักเรียนเป็นมุสลิมที่ดีควรปฏิบัติอย่างไร โดยครูต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอไม่เลือกปฏิบัติ เพราะจะทำให้ นักเรียน เกิดความสงสัยว่าทำไมครูจึงปฏิบัติไม่เหมือนกัน นอกจากครูที่สอนศาสนาต้องปฏิบัติตนให้เหมือนกันแล้วบุคคลที่เป็นผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะอิหม่ามจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนด้วย เพราะนักเรียนวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่ต้องการแบบอย่างที่ดี หากมีแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนดูได้เป็นประจำก็จะให้นักเรียนซึมซับแต่สิ่งดี ๆ ไว้ปฏิบัติตาม

3.2.3 การพัฒนาความมีวินัยผ่านระบบโรงเรียน

โรงเรียนบ้านเขาน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 อยู่ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ประมาณ 50 กิโลเมตร ปัจจุบันมี นายณัฐภัทร ก้องกิตติไพศาล เป็นผู้บริหาร โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนที่กล่าวไว้ว่า “โรงเรียนบ้านเขาน้อย จัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร นักเรียนมีคุณภาพเข้าสู่มาตรฐาน ภายในปี 2552” โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ทุกคนมีความสามารถตามสภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยมีพันธกิจรองรับดังนี้ คือจัดส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาครู นักเรียนสู่ความเป็นมาตรฐาน ส่งเสริมประสานและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานอย่างมีระบบ และปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม การพัฒนาความมีวินัยผ่านระบบโรงเรียน เนื่องจากการประเมินผลการผ่านช่วงชั้นนักเรียนจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนนักเรียนจึงสามารถผ่านช่วงชั้นได้ โรงเรียนเป็นที่คาดหวังสูงสุดในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนจากชุมชนดังนั้นการสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนจากการสัมภาษณ์ระดับลึกและการสนทนากลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้คือ 1) ครูต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง 2) ครูควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของระเบียบวินัยในทุกวิชา 3) นำนักเรียนไปดูตัวอย่างความมีวินัยและเปรียบเทียบกับการขาดระเบียบวินัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา 4) สร้างกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติของโรงเรียนร่วมกัน 5) กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนระเบียบวินัย 6) ใ้รางวัลสำหรับผู้มีวินัยดีภายในโรงเรียน

3.2.4 การพัฒนาความมีวินัยผ่านการเรียนรู้และการปฏิบัติจริงในชุมชนและสังคม

ภาพสะท้อนความเป็นชุมชนบ้านเขาน้อย เป็นชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเห็นได้จากเมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นในชุมชน ทุกคนในชุมชนจะมีการตื่นตัว กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมรับรู้ แก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองว่า ทุกคนเป็นเจ้าของชุมชน การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้าน เกิดจากความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน จากการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้านตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียน ชุมชนมีความต้องการอยู่เนิ่นนาน แต่ขาดโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและจริงจัง ด้วยเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว แต่สภาพจริงแล้ว ระเบียบวินัยของนักเรียน ชุมชนเป็นแหล่งที่นักเรียนเรียนรู้และปฏิบัติจริง โดยมีคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลและควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนขณะอยู่ในชุมชน ชุมชนจะปฏิเสธการสอดส่องดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของเยาวชนในชุมชนไม่ได้

3.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

นับตั้งแต่มีการก่อตั้งโรงเรียนบ้านเขาน้อยหรือกล่าวได้ว่าโรงเรียนบ้านเขาน้อยเกิดขึ้นได้เนื่องผู้ปกครองให้ความร่วมมือร่วมใจเมื่อ พ.ศ.2532 ในตอนนั้นโรงเรียนบ้านเขาน้อยมีนักเรียน 23 คน มีครู 2 คน สภาพของโรงเรียนเปลี่ยวมาก มีการปล่อยข่าวลือว่าโจรจะมาจับครูเป็นตัวประกัน ทางราชการจึงให้ตำรวจมาคอยคุ้มกันครูร่วมกับชาวบ้าน หากชาวบ้านไม่มาร่วมกับตำรวจทางราชการอาจจะยุบโรงเรียน ชาวบ้านจึงไม่ยอมกั้วโรงเรียนถูกยุบ จึงได้ผลัดเวรกันมาดูแลครูร่วมกับตำรวจ ซึ่งทุกคนที่มาทำด้วยความสมัครใจ เต็มใจมีอะไรก็นำมาให้ครู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอาหารทะเลที่หามาได้ก็นำมาฝากครู เพื่อเอาใจครูกลัวครูย้ายหนี จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้โรงเรียนและชุมชนมีความรักความผูกพันกันเสมือนโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของผู้ปกครองอย่างเสียมิได้ บางครั้งครูไปราชการก็จะไปบอกผู้ใหญ่บ้านให้มาเฝ้านักเรียนแทน ผู้ใหญ่บ้านก็จะมอบหมายให้ผู้ปกครองที่ว่างมาดูแลแทนครู ทุกคนก็ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังและเต็มใจ และที่สำคัญผู้ปกครองยังได้รับความไว้วางใจจากครูโดยนำกุญแจโรงเรียนไปฝากไว้กับผู้ปกครองเมื่อครูคนใดมาโรงเรียนก่อนจะนำมาเปิดห้องเรียนให้นักเรียนเนื่องจากโรงเรียนไม่มีภารโรง จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้มองเห็นว่า ไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นผู้ปกครองก็จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นบุคคลแรก ปัจจุบันทุกภาคเรียนจะมีการประชุมผู้ปกครองภาคเรียนละครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการดูแลนักเรียนให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและสถานศึกษา จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าผู้ปกครองเข้าร่วมประชุมคิดเห็นร้อยละ 80 ซึ่งถือว่าเป็นที่น่าพอใจของโรงเรียน นอกจากผู้ปกครองจะให้ความร่วมมือ ในการประชุมแล้วเมื่อการจัดกิจกรรมของ เช่น งานวันขึ้นปีใหม่หรือกิจกรรมวันพ่อทางโรงเรียนก็จะทำหนังสือเชิญ ขอความอนุเคราะห์จากผู้ปกครองในการสนับสนุนของรางวัลหรืออาหารเพื่อนำมาเลี้ยงนักเรียนตามความเหมาะสม พบว่าผู้ปกครองให้ความร่วมมืออย่างยิ่งจนบางกิจกรรมของรางวัลเหลือ สามารถนำมาใช้ในกิจกรรมอื่นได้อีก

การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเป็นการมีส่วนร่วมที่ต่างฝ่ายก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเสมือนเป็นญาติพี่น้องกัน เมื่อมีความจำเป็นต้องพัฒนาโรงเรียนหรือพัฒนาสถานที่สำคัญในชุมชนต่างก็บอกต่อ ๆ กัน ทุกคนที่มาร่วมมือหรือมีส่วนร่วมล้วนไม่ต้องการค่าตอบแทนใด ๆ ต่างคนต่าง สละเวลา สละแรงกาย สละทรัพย์สินเพื่อส่วนรวม คุณค่าแห่งความผูกพัน ต่อกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนแห่งนี้จึงมี ความเป็นมาที่ยาวนาน จนเป็นที่ประจักษ์แก่ชุมชนและสังคมอื่น สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการพัฒนาสังคมอื่นได้